

Omsorg natttid

Tillsyn natttid på 29 särskilda boenden för äldre i Malmö stad

Titel: Omsorg nattetid

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län

Författare: Helén Andersson, Linus Nygren

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne län
Sociala sektionen
205 15 MALMÖ
Tfn: 040-25 20 00

Copyright: Länsstyrelsen i Skåne län

Upplaga: 60 ex

ISBN: 91-85363-37-5

Tryckt: Malmö 60 ex

Förord

Länsstyrelsen är den regionala tillsynsmyndigheten för socialtjänsten i länet. I uppgifterna ingår bland annat att följa upp och utvärdera hur de nationella målen och lagstiftningen inom det sociala området förverkligas på länsplanet.

Länsstyrelsen har hittills enbart bedrivit tillsyn under dagtid när det gäller särskilda boenden för äldre. Utökade resurser har medfört en möjlighet att även granska boenden nattetid.

Under oktober månad år 2004 genomförde Länsstyrelsen i Skåne län 29 tillsynsbesök på lika många särskilda boenden i Malmös samtliga stadsdelar. Med anledning av besöken fann Länsstyrelsen det angeläget att lyfta fram ett antal viktiga teman som redovisas i denna rapport.

Länsstyrelsen vill rikta ett varmt tack till alla som på olika sätt medverkat vid genomförandet av besöken. Det är vår förhoppning att rapporten skall utgöra ett underlag för kommunens och länets fortsatta utveckling av äldreomsorgen.

Eva Carlström
Socialdirektör

Bakgrund

Regeringen har beslutat att förstärka Länsstyrelsens tillsyn av äldreomsorgen genom äldreskyddsombud. Syftet är att brister och missförhållanden skall rättas till och att kommuner skall ges stöd att utveckla en vård och omsorg av god kvalitet. Tillsynen utgår från ett medborgarperspektiv.

Länsstyrelsen undersöker äldre personers nattmiljö

Mot bakgrund av regeringsuppdraget genomförde äldreskyddsombuden på Länsstyrelsen i Skåne län 29 tillsynsbesök på lika många särskilda boenden i Malmös samtliga stadsdelar. Tillsynen ägde rum under perioden 12 till 21 oktober, 2004.

Genom att besöka ett stort antal särskilda boenden ville Länsstyrelsen få en bild av bemanning nattetid, kvalitetsarbete, säkerhet samt integritetsfrågor. Med anledning av besöken finner Länsstyrelsen det angeläget att lyfta fram ett antal viktiga teman vilka redovisas i nedanstående rapport. Det framkom även verksamhets specifika frågor som avhandlas i separata tillsynsrapporter för respektive särskilt boende. Dessa återförs och diskuteras muntligen med representanter för samtliga stadsdelar.

Syfte och metod

Syftet med tillsynen var att få en bild av hur de äldres behov av omsorg och säkerhet tillgodoses på natten.

För att nå syftet samtalade Länsstyrelsen med personal som var i tjänst de nätter som Länsstyrelsen var på besök om hur de upplevde att de äldres behov tillgodoses. Som stöd för samtalen användes frågor utifrån ett fastställt frågeformulär. Besöken var korta och förankrade så tillvida att samtliga vård- och omsorgschefer fått information om att natttillsyn skulle ske under hösten. Vid besöken uppvisade äldreskyddsombuden Länsstyrelsens legitimation, bar namnbricka och avlämnade visitkort samt en broschyr.

Den tjänstgörande personalens beskrivning av

Kompetens

I allmänhet uppgav tjänstgörande personal de aktuella nätterna att de var utbildade för uppgiften och hade ofta mycket lång erfarenhet av omsorgsarbete. Natttid arbetar personalen utan arbetsledning på plats och ensamarbete förekommer. Vid behov av medicinskt stöd fungerade kontakten med tjänstgörande sjuksköterska bra enligt personalen.

Bemanning

Personalen ansåg sig, med några undantag, vara tillräckligt bemannad för uppgiften. Om något oförutsett inträffade såsom boendes oro eller akut sjukdom hade man sällan möjlighet att tillkalla extrapersonal. Både praktiskt och konsultativt stöd fanns dock att hämta från nattsjuksköterska och hemtjänstens nattpatrull.

Arbetsuppgifter

Arbetsuppgifterna natttid bestod främst av omsorgs- och omvårdnadsarbete. Personalen skulle, med något undantag, dessutom utföra andra arbetsuppgifter såsom städning av allmänna utrymmen, tvätt, förberedelse av frukost och administrativa uppgifter.

Informationsöverföring

Personalen hade egna nattmöten med arbetsledaren. Mötena skedde med varierande frekvens och som regel fanns även möjlighet för dem att närvara på personalmöten dagtid. På samtliga särskilda boenden fanns särskild tid avsatt för dialog och informationsöverföring mellan de olika arbetspassen under dygnet. Längden på dessa möten varierade. I de flesta fall var informationsöverföringen även skriftlig.

Länsstyrelsens kommentar:

Personalen gav ett säkert och kompetent intryck och upplevdes ha god kunskap om de boende. Länsstyrelsen vill framhålla att det enligt SOSFS 1998:8 framgår att kommunen för att fortlöpande säkra och utveckla kvaliteten enligt socialtjänstlagen bör det i kvalitetssystem klargöras hur rapportering och överföring av information skall ske. Kommunen skall också säkerställa att det inom verksamheten finns tillräckligt med personal med adekvat kompetens och personlig lämplighet för uppgiften.

Länsstyrelsens erfarenheter från tillsynen med kommentarer

På de flesta av de undersökta särskilda boendena lämnades enheterna inom boendet periodvis obemannade under nätterna. Detta förekom även på enheter avsedda för personer med demenshandikapp. På några av boendena fanns dörrlarm till lägenhetsdörrarna alternativt till boendeenheter som indikerade när dörrarna öppnades, detta för att öka säkerheten och tryggheten för de boende.

Länsstyrelsens kommentar:

Med anledning av ovanstående vill Länsstyrelsen understryka att ansvariga för verksamheten löpande och utifrån en riskanalys bör ställa sig frågan om befintliga personalresurser är tillräckliga. Frågor som behöver diskuteras är t ex om det finns boende på enheten som kan skada sig själv eller annan boende, hur snabbt en sådan situation kan uppstå och inom vilken tid personal har möjlighet att ingripa.

De individuella omsorgsplanerna användes i liten utsträckning. I vissa fall berodde detta på att de förvarades i de enskilda lägenheterna. Personalen uppgav att de genom samtal tog reda på hur de boende ville ha det. I de fall den sociala dokumentationen var IT-baserad saknade exempelvis timvikarier i allmänhet tillgång till systemet.

Länsstyrelsens kommentar:

Enligt Socialtjänstlagen 11 kap. 5 § ska genomförande av beslut som rör enskild dokumenteras. Dokumentationen ska bland annat utvisa åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Med anledning av att exempelvis timvikarier i allmänhet inte har tillgång till de IT-baserade systemen ställer Länsstyrelsen frågan hur kommunen säkerställer att den lagstadgade dokumentationen sker.

Personal som Länsstyrelsen talade med gav en samstämmig bild av att kompetenshöjning i någon större omfattning inte förekom. I allmänhet uppgavs att utbildning i kommunens IT-baserade dokumentationssystem, Origo, varit en av få insatser under året.

Länsstyrelsens kommentar:

SOSFS 1998:8 tar upp att kommunens kvalitetssystem bör säkerställa att personalen har och underhåller den utbildning, erfarenhet och kompetens som behövs för att utföra tilldelade arbetsuppgifter. Vidare att planer finns för fortlöpande kompetensutveckling av personalen med beaktande av kraven på verksamheten. Länsstyrelsen vill påpeka vikten av att nattpersonal som grupp inte glöms bort i den kompetensutveckling som sker.

Länsstyrelsen blev inte insläppt på alla ställen. I vissa fall hade Länsstyrelsens information inte nått ut till personalen och i andra fall valde personalen att inte öppna dörren.

Länsstyrelsens kommentar:

Ovanstående föranleder Länsstyrelsen att framhålla vikten av att det finns rutiner för hur information som kommer till stadsdelen ska delges berörd personal på bästa sätt. Det är viktigt att man i detta sammanhang inte förbiser nattpersonalen.

Länsstyrelsen kunde vid besöken konstatera att personalen på merparten av de besökta boendena brast i kunskap gällande anmälningsskyldigheten vid allvarliga missförhållanden (Lex Sarah). I några fall fanns kunskap om anmälningsplikten men information om tillämpning på boendet efterfrågades. Likaså kunde Länsstyrelsen konstatera att kännedomen om stadsdelens synpunkts- och klagomålshantering var begränsad.

Länsstyrelsens kommentar:

Enligt SOSFS 2000:5 framgår att kommunen har skyldighet att se till att personal får kunskap om de instruktioner som finns för anmälningsskyldigheten enligt Socialtjänstlagen 14 kap. 2 § (Lex Sarah). Med anledning av ovanstående vill Länsstyrelsens framhålla kommunens skyldighet att säkerställa att all personal löpande informeras och informerar sig om de rutiner som finns kring hanteringen av Lex Sarah.

Vidare vill Länsstyrelsen framhålla vikten av att all personal har kännedom om innebörden av synpunkts- och klagomålshantering enligt stadsdelens eget kvalitetssystem.

Personalen uppgav att de boende i allmänhet kan följa sin egen dygnsrytm och att de därför kunde lägga sig och gå upp när de ville. På några boenden fanns dock inte denna möjlighet för dem som hade stora omvårdnadsbehov. De var hänvisade till att lägga sig med hjälp av kvällspersonalen.

Länsstyrelsens kommentar:

Länsstyrelsen ställer här frågan huruvida ovanstående anses förenligt med den enskildes delaktighet och inflytande över sitt liv.

På samtliga särskilda boenden fanns möjlighet att få mellanmål eller enklare förtäring även kvälls- och nattetid. Det erbjöds med några undantag inte aktivt.

Personalen var väl medveten om att lägenhetsdörren inte får vara låst om den boende inte önskar detta. I huvudsak respekterades de boendes önskemål huruvida lägenhetsdörren skulle vara låst eller ej. I de flesta fall respekterades även boendes önskemål gällande tillsyn nattetid. Dock förekom det att tillsyn nattetid skedde rutinmässigt.

Länsstyrelsens kommentar:

I de fall individen uttryckt en önskan om att slippa tillsyn nattetid förutsätter Länsstyrelsen att verksamheterna löpande ställer sig frågan om syftet med tillsynen som en säkerhetsåtgärd överväger individens integritetsönskan.

Östra Boulevarden 62 A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 20 00, Fax 040-25 23 40
Epost lansstyrelsen@m.lst.se
www.m.lst.se

www.m.lst.se